

Мақоми суханвар олист

Дар давраҳои хеле қадим ҳарчанд имкониятҳои дилхоҳ фароҳам набуданд, халқи мо ба туфайли завқи баланду таъби салис шеъри олиро қадр мекард, онро дар мағзи ҷону дил ҷой меод. Дар замони мо оид ба имкониятҳои равнақи шеъру адаб ва афзоиши рағбату муҳаббати умумихалқӣ ба он ҳолати сухан нест.

Дар арзи тақрибан чил сол дар бораи Мирзо Турсунзода ва эҷодиёти ӯ хонандагони одӣ, донишмандону суханварон, арбобони давлатию ҷамъиятии халқҳои гуногун суханони зиёде гуфтаанд, ки ҷамъ кардану омӯзиши онҳо, ба қавли олим М. Шукуров «барои муайян кардани моҳияти эҷодиёти шоир аҳамияти хеле калон доранд». Аз ин рӯ, маҷмӯаи «Армуғон аз дӯстон ба Мирзо Турсунзода - Шоири халқи Тоҷикистон» («Ирфон», 1971), ки онро рафиқон Убайд Раҷаб ва Атоҳон Сайфуллоев ба муносибати 60-солагии рӯзи таваллуди суханвар тартиб додаанд, аҳамияти чандтарафаро дорост.

Дар ин китоб як қисми муҳими гуфтаҳои ходимони адабиёт ва ҷамъият гирд оварда шудаанд, ки дар онҳо дар бораи ғояҳои олии ва шакли баланди эҷодиёти шоир, хусусиятҳои бадеӣ-эстетикӣ, бозёфтҳои эҷодӣ, обрӯву мартабаи ҳаққонии ӯ сухан меравад.

Яке аз адибони машҳури Белоруссияи советӣ Петрус Бровка таъкид кардааст, ки мартабаи сазовори шоирӣ ва минбари баланд ба Мирзо ба тавассути назми бузурги Шарқ ва истеъдоди модарзоди худӣ ӯ муяссар шуд. Адабиётшинос К. Зелинский ба эҷодиёти М. Турсунзода баҳои объективона дода, онро «назми олии табаддулоти иҷтимоии одамони Шарқи Советӣ, назми пур аз хашму ғазаб ва мубориза бар зидди истисмори мустамликавӣ, назми фараҳмандии

миллионҳо одамони ба озодӣ баромадаи гуногунрангу гуногунпӯст мебошад» мегӯяд. Ашъори гаронмояи М. Турсунзода, аҳамияти бузурги тарбиявӣ-эстетикӣ онро бисёр донишмандону адибон, чунончи Б. Ғафуров, М. Иброҳимов, Б. Карбобоев, О. Кешоков, Ш. Ҳусейнзода, А. Олимҷонов ва дигарон таъкид намуда, дар такомулоти маърифати оламиён роли калон бозидани асарҳои ин шоири заки табъро бо далелҳо нишон додаанд.

Ҳангоме ки А. Софронов мегӯяд: «Мирзо Турсунзода на фақат дар назми тоҷик, балки дар назми советӣ ва ҷаҳонӣ саҳифаи нав кушодааст, муболиға нест, чунки ба туфайли асарҳои М. Турсунзода дар бисёр адабиётҳои халқҳои Шарқу Ғарб мавзӯи ҳамдандӣ ва якдилӣ халқҳо вусъат ёфт. Н. Тихонов як фазилати муҳими эҷодии М. Турсунзодаро дар он мебинад, ки ин шоири бузург сулҳро бо неруи шикастнопазири илҳомӣ шоиронаи олам худ ҳифз месозад.

Дар ҳақиқат, дар ҳар як давра нависандаи бузург он шахсест, ки масъалаҳои заруртарин ва ҳалталабтарини замонро дарк намуда, тапиши дили оламиёнро мудаққиқона эҳсос карда, дар ҷавоби онҳо асарҳои ибратбахш эҷод намояд.

Ҳар касе, ки асари ин шоири ҳассосро мутолиа кардааст, барори эҷодии ӯро иқрор мешавад, аз он меболад ва асрори ин суханони балеғро донишман мехоҳад. Албатта, ин асрор тарафҳо ва омилҳои зиёд дорад, вале муҳимтарини онҳоро С. Кирсанов, Я. Смеляков, М. Осимӣ, Ш. Рашидов, О. Гончар, Р. Ғамзатов ва дигарон нишон додаанд. Ин омили пурфайзе, ки барори эҷодии шоирро таъмин менамояд, мероси адабию маданияи духазорсолаи халқи тоҷик, осори бебаҳои классикони гузашта мебошад. Алӣ Тӯқумбоев навиштааст: «Адабиёти тоҷик аз қадимтарин адабиёти ҷаҳон аст. Классикони он Рӯдакӣ, Фирдавсӣ, Ҷомӣ, Хайём ва дигарон бо эҷоди бузурги худ шӯҳрат ва эътибори умумиҷаҳонӣ пайдо кардаанд. Мирзо яке аз ворисони сазовори ин анъанаи олист».

Дар «Армуғон» на танҳо як қисми гуфторҳои муҳаққиқону суҳанварони советӣ, балки чанд порча аз гуфтаҳои адибони хориҷӣ, ҳамчун Пойиз Ҳанифӣ, Мулк Раҷ Ананд, Парвиз Нотили Хонларӣ гирд оварда шудааст.

Ҳамон навъе ки маълум аст, дар матбуоти даврии халқҳои сермиллати советӣ ва кишварҳои гуногуни дунё оид ба Мирзо Турсунзода ва эҷодиёти ӯ суҳанони зиёде дарҷ гардидаанд, ки ҷамъу нашр ва омӯзиши онҳо на танҳо дар тадқиқи назми шоири ширинсухани мо, балки дар равшан намудани хеле масъалаҳои дигар, чунончи, мавқеи адабиёт дар мубориза ва ҳаёт, анъана, навоарӣ ва амсоли инҳо бағоят бузург аст.

Ҷамъ овардану дар шакли китоб нашр кардани чунин ҳуҷҷатҳои гаронбаҳо икдоми нек буда, шоистаи тақвият аст.

**Р. МУСУЛМОНКУЛОВ,
номзади илми филология.**